

Rodna Gruda

Štanjel – biser v kamniti pokrajini

Štanjel– A Jewel amidst the Rocky Landscape

Objavljeno dne/Published on: 05.06.2014

Avtor članka/Article Author: Blanka Markovič Kocen, foto: arhiv TIC Štanjel

Preden se poslovimo s Krasa, smo obiskali še Štanjel, srednjeveško mestece z gradom, kjer lahko občudujemo grafike kraškega umetnika Lojzeta Spacala ali uživamo v romantičnem sprehodu po Ferrarijevem vrtu. A to ni vse. Štanjel in komenski Kras ponujata še veliko več.

Before saying good bye to the Karst plateau we paid a visit to Štanjel, the medieval village with a castle, where we could gaze upon the art graphics of the karst artist Lojze Spacal or enjoy a romantic walk through the Ferrari Garden. That, however, is not all – Štanjel and the Komen karst have much, much more to offer!



Kamen, trta, burja. To je Kras. Pokrajina, ob kateri kljub skoposti narave človek ne ostane ravnodušen. Kakor ne ob dobri kapljici terana in rezini pršuta, ki sta simbol tamkajšnje tradicije in kulture.

»Edinstvenost te pokrajine in njenih naravnih kraških pojavov je njeno ime ponesla v svet.

Vas Štanjel oblikuje stari, srednjeveški del, ki krajinsko dominira na griču Turn (Gornja vas), ter spodnji, novejši del (Dolnja vas), ki se razprostira ob glavni prometnici proti Komnu, Novi Gorici in Sežani,« nam je uvodoma povedal Rok Tomažinčič, vodja Turistično-informacijskega centra Štanjel.

Štanjel je eno najstarejših naselij na Krasu, prepoznavno po svojem starem jedru. Ime je dobil po zavetniku cerkve, svetem Danijelu. Grič je bil zaradi svoje strateške lege poseljen že v prazgodovini, utrjen pa je bil tudi v času antike. Kraj je bil prvič pisno omenjen leta 1402. Značilno obrambno obzidje iz 15. stoletja je prebivalce ščitilo v času turških vpadov. Vrhunec razvoja je naselje doživelo v 16. in 17. stoletju, iz tega časa izvira večina arhitekturnih značilnosti stavb. »V času med svetovnjima vojnoma je Štanjelu vtisnil svoj pečat arhitekt in tedanji župan Maks Fabiani. Med drugo svetovno vojno je bilo naselje delno požgano, grad pa močno poškodovan. Revitalizacija jedra in obnova gradu se je začela v 60-ih letih prejšnjega stoletja in se nadaljuje še danes. Po drugi svetovni vojni se je na ravnini pod starim jedrom razvil novejši del naselja,« pripoveduje sogovornik.

Spacalove grafike in Ferrarijev vrt

»Kraj se je kraškemu umetniku Lojzetu Spacalu poklonil s stalno razstavo njegovih umetniških del, ki je v spodnjem delu grajskega palacija od leta 1988. V prvem nadstropju so razstavljeni umetnikovi lesorezi, v drugem oziroma zgornjem nadstropju pa grafike,« pojasnjuje Tomažinčič.

Pravo romantično doživetje pa je sprehod po Ferrarijevem vrtu. Ta je po sogovornikovih besedah nastajal postopoma. »Načrtov za gradnjo ni. Nekateri pravijo, da naj bi zgoreli med vojno, drugi pa, da je Maks Fabiani sproti dobival ideje in zamisli o sami ureditvi parka, ki jih je vedno dopolnjeval. Ob gradnji parkovne ureditve vrta so delo v glavnem dobili domačini – nekateri so zidali, drugi napeljali zemljo z vozovi. Vstop v vrt je danes brezplačen; organizirani so vodeni ogledi in številne poroke, predvsem v spomladanskih in poletnih mesecih.«

Obiskovalci Štanjela so v večini ljudje, ki želijo doživeti pristnost starega mestnega jedra in so ljubitelji kraške arhitekture, ugotavljajo v turistično-informacijskem centru. Najpogosteje Štanjel obiskujejo organizirane skupine, ki si načrtovano pridejo ogledat njegove znamenitosti: galerijo Lojzeta Spacala z gradom, cerkev sv. Danijela, staro romansko kraško hišo in znameniti Ferrarijev vrt. Veliko je tudi takih, ki se kot naključni obiskovalci ustavijo za uro ali dve in se sprehodijo po starem vaškem jedru. »Prevladujejo slovenski in italijanski

gosti, veliko pa je tudi obiskovalcev iz Avstrije, Nemčije, s Hrvaške in tudi francosko govorečih,« dodaja sogovornik.

Izseljevanje in begunstvo

Prebivalci Štanjela so se v zgodovini večkrat izseljevali, predvsem v času obeh vojn. Konec 19. stoletja so odhajali v Združene države Amerike in Argentino. Med 1. svetovno vojno je območje Štanjela spadalo pod zaledje Soške fronte. »Tako znotraj gradu kot izven obzidja so bile ustanovljene začasne bolnišnice za nastanjene oficirje in vojake. Pri železniški progi so zgradili barake,« pravi Tomažinčič. »Po vojni so ženske odhajale na delo v Trst. Za časa 2. svetovne vojne so prebivalci šli v begunstvo (npr. v vas Goče). Nekatero hišo so bile požgane, prav tako je bil po vojni požgan tudi grad. Zaradi ekonomske krize so ljudje množično odhajali še v Avstralijo, Združene države Amerike in Kanado.«

Prihodnost v kulturnem – butičnem turizmu

Nekateri prebivalci so se nato vrnili, še več pa jih je v tujini ostalo. »Nepremičnine so lahko še vedno v lasti prebivalcev, ki so se izselili, oziroma njihovih potomcev,« pravi sogovornik, ki perspektivo razvoja turizma v Štanjelu vidi v kulturnem - butičnem turizmu s ključnim poudarkom na sami vsebini in ponudbi. »Domačini se morajo med seboj še bolj povezovati in graditi turizem na skupni prihodnosti. V razvoj mora biti vključena cela vas, kajti le s skupnimi močmi bomo prišli do še večje prepoznavnosti in edinstvene ponudbe, ki jo bodo obiskovalci dobili samo v Štanjelu,« poudarja Rok Tomažinčič, vodja Turistično-informacijskega centra Štanjel.

